

2. Велихов Л. Основы городского хозяйства: общее учение о городе, его управлении, финансах и методах / Л. Велихов. – М., Л.: ГИЗ, 1928. – 468 с.
3. Ерошкин Н.П. История государственных учреждений дореволюционной России / Н.П. Ерошкин. – М.: Высшая школа, 1983. – 352 с.
4. Зайончковский П.А. Правительственный аппарат самодержавной России в XIX веке / П.А. Зайончковский. – М.: Мысль, 1978. – 288 с.
5. Зайончковский П.А. Российское самодержавие в конце 19 века / П.А. Зайончковский. – М.: Мысль, 1970. – 444 с.
6. Лаптева Л.Е. Становление буржуазных форм местного самоуправления в России (60-80 гг. XIX века) / Л.Е. Лаптева // Закономерности возникновения и развития политико-юридических идей и институтов [Сб.ст.]. – М., 1986. – С. 85-94.
7. Михайлик О.Ф. Харкову – 300 років. Короткий історико-економічний нарис / О.Ф. Михайлик. – Харківське обласне видавництво, 1956. – 131 с.
8. Нардова В.А. Городское самоуправление в журналистике 70-80-х гг. 19 века / В.А. Нардова // Общественная мысль в России в 19 веке: Сб. ст. – Л., 1986. – С. 159-180.
9. Нардова В.А. Городское самоуправление в России в 60-х – начале 90-х гг. 19 века: правительственная политика / В.А. Нардова. – Л.: Наука, 1984. – 260 с.
10. Твердохлебов В.Н. Местные финансы / В.Н. Твердохлебов. – Одесса: Кн. Изд. Ивасенко, 1919. – 304 с.

Носенко А.А.

аспірант,

*Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника*

ЧОМУ САМЕ П'ЯСТИ:

ДО ПИТАННЯ ВИБОРУ ПОЛІТИЧНОГО ПРИТУЛКУ СЕРЕД РУСЬКИХ КНЯЗІВ-ВИГНАНЦІВ ХІ–ХІІІ СТОЛІТТЯ

Польща завжди займала значне місце у зовнішній політиці України. Маючи спільний кордон понад 500 км. Польща і Україна, за роки незалежності, стали важливими партнерами не тільки у економічному, але й в стратегічному плані. Також, важко переоцінити культурний взаємозв'язок між нашими країнами. Поляки і українці (як народи) мають, щонайменше, десять століть спільної історії. В зв'язку з перспективою подальших взаємовідносин між нашими державами, ми вважаємо, що студії присвячені вивченню спільної українсько-польської історії є вкрай актуальними. Вчені-медієвісти, в свою чергу, стоять біля витоків вивчення історії взаємовідносин наших народів.

Поза сумнівами, що поляки, в культурному і мовному відношеннях є дуже близькими до українців. Причини такої «близькості» криються у спільному походженні предків, адже всі ми слов'яни. Така культурна спорідненість, тим більше, відчувалась нашими предками русинами.

На початку ХІ ст. серед представників правлячої династії Давньоруської держави – Рюриковичів, починають з'являтися поодинокі випадки, коли князі під тиском певних обставин (як правило не порозуміння з родичами) мусили

залишати свої володіння, та шукати підтримки за кордоном. Таких князів ми називаємо вигнанцями, такі собі давньоруські маргінали аристократичного походження. Варто зазначити, що за кількістю випадків втеч руських князів за кордон Польща займає перше місце. Нам загалом відомо про 15 таких князів-вигнанців, які протягом XI–XIII ст. намагались знайти підтримку при дворі представників правлячої династії Давньопольської держави – П'ястів [4, с. 19-21].

Однак, правомірно постає питання: чому саме П'ясти? Чому саме двір Давньопольських династій так приваблював князів-вигнанців? Ми вважаємо, що відповідь на це питання криється в комплексі причин, які на наш погляд можна умовно розділити.

1) Географічні причини. Між Давньоруською та Давньопольською державою був чималий сухопутний кордон. Точні меж його встановити важко, тим більше що кордон часто змінювався відповідно до розстановки сил в регіоні. Однак вигнанцям, для того щоб потрапити до Польщі не потрібно було перепливати море (як у випадку з Візантією та Скандинавією), або перетинати значні степові простори (у випадку втечі до номадів). Звісно, існують прецеденти, коли князі-вигнанці шукали притулку саме у таких віддалених землях. Проте, раціональніше, звичайно розглядати в якості політичного притулку – своїх західних сусідів. На заході Русь традиційно межувала з двома самостійними державами – Польським князівством (королівством), та Угорським королівством. Не беручи зараз до уваги культурну прірву між угорцями і русинами (до цього ми ще повернемося), географічно, Панонія знаходилась за карпатськими перевалами, які були тяжкими і водночас небезпечними для подорожей [1]. В такому випадку, оптимальним шляхом втечі для Рюриковичів залишався шлях до Польщі. Більше того, враховуючи урбаністичну обстановку на західних кордонах давньоруської держави, пов'язану з розташуванням тут «Червенських градів» (конкретна локалізація Червенських міст викликає деяку дискусію серед вчених, проте, в цілому, регіон названий точно [5, с. 43-44]), можна припустити про наявність налагодженої інфраструктури та шляхів комунікації, що неодмінно спрощувало подорож вигнанця та його оточення за кордон.

2) Геополітичні причини. Приблизно на кінець X ст. припадає розширення сфер впливу як Києва так і Гнезно. Зростання могутності обох держав, неминуче мало призвести до конфлікту. Вже з кінця X ст. Давньопольські володарі всерйоз розглядали перспективу протистояння з Рюриковичами [2, с. 13-15]. Така ситуація на польсько-руському порубіжжі сприяла серйозному зацікавленню правлячих кіл обох держав у внутрішній політиці свого сусіда. В такій обстановці, князям-вигнанцям було що запропонувати польським володарям, в обмін на їхню допомогу. Надавши політичного притулку своїм східним сусідам (часто родичам), польські князі (королі), набували певної легітимності для втручання у внутрішні справи давньоруської держави. Під егідою реставрації на престолі законного володаря, П'ясти, могли навіть виступити у військовий похід проти Києва, як це було у випадку походу Болеслава I Хороброго (967–1025) у 1018 р.

3) Родові зв'язки. Як вже згадувалось вище Давньопольська держава займала перше місце серед князів-вигнанців по кількості втеч за кордон. На такий стане речей, поміж іншим, вплинули і тісні родові стосунки між двома династіями. Починаючи від шлюбу дочки Болеслава Хороброго (967-1025 рр.) з Святополком Окаянним (978-1020 рр.), бере початок тривалий процес градації матримоніальних зв'язків між домами Рюриковичів та П'ястів.

До XIII ст. в загальному відбулось 12 польсько-руських шлюбів (з 36 п'ястівських шлюбів) та 7 русько-польських шлюбів (із 71 з дому Рюриковичів). Ще близько 4 випадків вимагають більш вичерпної ідентифікації [3]. Як бачимо, випадків, коли польські князі брали собі за дружин руських княгинь, було майже вдвічі більше, аніж випадків одруження чоловіків з дому Рюриковичів на П'ястівнах. Якщо простежити хронологію укладення матримоніальних угод, то отримаємо 5 шлюбів у XI ст., 11 у XII ст. і всього 3 у XIII ст. (до того ж усі три випадки з чоловічої сторони польської династії) [там само]. Тільки 2 (із 15-ти) князів-вигнанців мали за дружин польських княгинь. Однак, майже(!) всі вигнанці мали ту чи іншу родову спорідненість з приймаючою стороною.

4) Культурна спорідненість. Ще одним важливим аспектом вибору місця політичного притулку серед князів-вигнанців, на наш погляд, була відносна, культурна ідентичність. Якщо подивитись на політичну мапу тогочасної Східної Європи, то ми неодмінно побачимо, що народи, та держави які оточували давню Русь представляли собою зовсім різні культури (в цивілізаційному відношенні). Відмінність полягала не тільки у предметах матеріальної культури, але і у мові спілкування, та конфесіях. На півночі жили варяги-шведи, язичники (згодом католики), мова яких була далекою від слов'янської. На сході розрізнені фіно-угорські племена (мокша, мордва, меря, та ін.). Південно-східні степові простори заселяли язичники номади. На півдні, через Чорне море, простягалась могутня Східна Римська імперія, яка сповідувала ортодоксальне християнство (такого ж обряду що і на Русі), проте культурна прірва між «візантійськими» басилевсами та вигнанцями-маргіналами з Русі була значно великою. Не дуже привабливою була перспектива подорожі до тюркських угорців-католиків, мова яких значно відрізнялась від старослов'янської. На північному заході проживали розрізненні литовські племена, які ще не мали власної централізованої держави.

В такому випадку, поляки-слов'яни, мова та культура яких була дуже схожою до мови та культури русинів, бачились куди привабливішим варіантом. При таких обставинах, русини-емігранти потрапляли в досить звичний для себе світ (подібна матеріальна культура, мова, фольклор, світосприйняття). Поза сумнівом, що князям-вигнанцям приходилось спілкуватись не тільки з Давньопольськими володарями, але й з менш знатними особами (представники місцевої знаті, воєводи і т.д.). Інколи, навіть вирушати у спільні походи з поляками. В такому випадку, вербальна комунікація виглядала значно простішою і не становила значних проблем.

Таким чином, ми зробили спробу виокремити декілька груп причин, які на наш погляд були ключовими при виборі князями-вигнанцями політичного

притулку. Наша класифікація є умовною, та не претендує на всеохопність і вичерпність. Варто додати, що ми вважаємо питання імміграції руських князів до Давньопольської держави в період XI–XIII ст. відкритим для дискусій.

Список використаних джерел:

1. Волощук М. М. «Русь» в Угорському королівстві (XI – друга половина XIV ст.): суспільно-політична роль, майнові стосунки, міграції / Відп. ред. Л. В. Войтович – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2014. – 496 с.
2. Головка А. Б. Древняя Русь и Польша в политических взаимоотношениях X – первой трети XIII вв. / А. Б. Головка. – К.: Наукова думка, 1988. – 136 с.
3. Мадейчик Є. Пясты и Рюриковичи – династично-поименные связи до XIII века [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.vgd.ru/STORY/madejczyk.htm>
4. Носенко А. А. Руські князі-вигнанці при дворі династії П'ястів XI–XIII ст.: причини, динаміка явища / А. А. Носенко // «Історія України: сучасні виклики». – Тернопіль, 2016. – С. 17–22.
5. Юсупович А. Чи ходив Володимир Великий на/до ляхів? (польсько-руські відносини наприкінці X – на початку XI ст.) / А. Юсупович // Український історичний журнал. – К., 2015. – № 5(524) (вер.-жовт.). – С. 43–69.

Онофрейчук Я.М.

студентка,

*Коледж Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича*

МАТЕМАТИКА ВАВИЛОНУ

Найдавнішою та найважливішою математичною діяльністю був рахунок, який був необхідний для того, щоб стежити за поголів'ям худоби і вести безпосередньо торгівлю. Деякі первісні племена підраховували кількість предметів, зіставляючи їм різні частини тіла, головним чином, пальці рук і ніг. Першими успіхами в арифметиці стали концептуалізація числа і винахід чотирьох основних дій: додавання, віднімання, множення і ділення. Перші досягнення геометрії пов'язані з такими поняттями, як пряма і коло. Подальший розвиток математики відбувається завдяки вавилонянам і єгиптянам. Джерелом інформації про вавилонську цивілізацію, якою ми на сучасному етапі володіємо, є таблички з глини, на яких нанесено клинописний текст, вони датуються від 2000 р. до н.е. і до 300 р. н.е. Математика на клинописних табличках в основному була пов'язана з веденням господарства. Арифметика та алгебра використовувалися при обміні грошей і розрахунках за товари, обчислення простих і складних відсотків, податків і частки врожаю, яку здавали на користь державі, храму або землевласникам. Численні арифметичні і геометричні завдання виникали у зв'язку з будівництвом каналів, зернохранилищ та іншими побутовими громадськими роботами. Дуже важливим завданням математики був розрахунок календаря, оскільки календар використовувався для